

Handläggare
Mia Eriksson
Telefon: 0850823855

Till
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsnämnd 2022-11-24

Resultat från Stockholmsenkäten

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd lägger anmälan till ärendet.

Sammanfattning

Stockholmsenkäten genomförs vartannat år och har som syfte att kartlägga och följa utvecklingen över tid när det gäller ungdomars levnadsvillkor. Undersökningen genomförs i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Överlag finns det många positiva resultat i enkäten, t.ex. har både andelen unga som använder alkohol och narkotika minskat. Det är också färre unga som utsätts, och utsätter andra, för brott. Arbetet med att fortsätta förebygga tobaks-, alkohol- och narkotikabruk bland unga bör dock fortsätta att prioriteras, då det är angeläget att den positiva utvecklingen fortsätter. Den fråga som sticker ut mest i negativ bemärkelse är psykisk hälsa, framförallt bland flickor. Trenden går i linje med stadens utveckling och är inte specifik för stadsdelsområdet, men frågan behöver ändå prioriteras och stadsdelsförvaltningen kommer därför bl.a. att tillsätta en arbetsgrupp för att göra fördjupande analyser och ta fram förslag på åtgärder.

Bakgrund

Stockholmsenkäten används som ett underlag för stadsdelsförvaltningens förebyggande och behandlande arbete, i syfte att kunna förbättra den psykiska och fysiska miljön för ungdomar i stadsdelsområdet. Enkäten genomförs vartannat år på uppdrag av socialförvaltningen och riktar sig till samtliga elever boende i Stockholms stad som går i grundskolans årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2. Stockholmsenkäten genomfördes under våren 2022 efter sportlovet och besvarades av 9 574 elever vid 145 skolor (kommunala såväl som fristående) i Stockholm stad. I Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde besvarades enkäten av 836 elever i åk 9 (430 pojkar och 406 flickor) samt 658 elever i åk 2 på gymnasiet (279 pojkar och 289 flickor). Av dessa är samtliga skrivna inom stadsdelsområdet, men en del går i skolor belägna inom andra stadsdelsområden. För att kunna följa trender bakåt i tiden har man i

årets enkätredovisning valt att slå ihop resultaten för stadsdelsområdena Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö för åren 2020 och bakåt. I de frågor där stadsdelsområdets resultat skiljer sig från stadens medelvärde har det nämnts i texten, i övriga frågor ligger vi i linje med medelvärdet för staden som helhet.

Ärendet

Ett urval av Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings resultat 2022

Tobak

Bland flickor i åk 9 syns en svagt uppåtgående trend de tre senaste mätningarna vad gäller frågan om de röker dagligen eller ibland (19 %), men ligger fortfarande på lägre nivå än 2014 och bakåt. Pojkar i åk 9 ligger kvar på en låg nivå (6 %) som tidigare år. Både flickors och pojkars trend följer stadens snitt.

Bland flickorna i åk 2 på gymnasiet är det 29 % som röker dagligen eller ibland. Den långsiktiga trenden är positivt nedåtgående, även om den ligger något högre än stadens snitt. Den nedåtgående trenden bland pojkar i åk 2 håller i sig och ligger kvar på samma nivå som mätningen 2020 (13 %), vilket är de lägsta siffrorna någonsin. Bland de som röker finns en tydligt uppåtgående trend från förra mätningen 2020 vad gäller användandet av e-cigarett.

Vad gäller elever som snusar dagligen eller ibland ser vi att fler flickor än någonsin snusar. I åk 9 ligger nivån i år på 11 %, vilket är en ökning jämfört med 2020 (6 %) och mätningarna innan (0-1 % 11 %). Bland flickor i åk 2 är det 18 % som snusar, vilket är en ökning jämfört med 2020 (12 %) och mätningarna dessförinnan (1-3 %). Nästan uteslutande är det vitt snus man konsumerar, vilket tidigare har varit oreglerat men sen 1 augusti 2022 gäller 18-års gräns. Siffrorna för i synnerhet åk 9 förväntas därför minska i 2024 års mätning.

Bland pojkar i åk 9 finns en nedgång sen förra mätningen, från 14 % 2020 till 9 % 2022. Mellan 2012 och 2018 har det legat mellan 6-7 %, men dessförinnan har det legat mellan 13-18 %, så den långsiktiga trenden är positivt nedåtgående. Pojkar i åk 2 ligger på 25 % 2022, vilket är en liten nedgång sen 2020 (27 %). Tittar man längre tillbaka är trenden fluktuerande men relativt jämn.

Alkohol

Den långsiktiga trenden är att andelen ungdomar som druckit alkohol minskar i samtliga grupper. Bland flickor i åk 9 har 51 %

druckit alkohol 2022 jämfört med 52 % 2020. Vi ligger lite högre än stadens snitt på 44 %. Jämfört med åren 2016 (43 %) och 2018 (44 %) har det skett en negativ utveckling, men om man tittar på 2014 och bakåt har nivån bland flickor i åk 9 legat på 60-80 %. Pojkar i åk 9 ligger på rekordlåga nivåer 2022; 27 %. 2020 låg de på 35 % och tidigare har det varierat mellan 33-83 %.

Bland flickor i åk 2 ligger siffran på 73 %, vilket är en den lägsta siffran någonsin. Tidigare har det legat mellan 75-85 %. Även pojkarna i åk 2 har heller aldrig legat så lågt: 58 %. Tidigare år har de legat mellan 63-81 %.

Storkonsumtion av alkohol

Andelen ungdomar som storkonsumerar¹ alkohol har minskat i alla grupper. Bland flickor i årskurs 9 uppger 14 % (jämfört med 17 % 2020) att de storkonsumerat alkohol. I de två föregående mätningarna låg andelen på 13 % (2018) och 14 % (2016). Tidigare har andelen legat mellan 17-35 procent, varför det är en nedåtgående trend över tid. Bland pojkar i åk 9 har 6 % uppgett att de storkonsumerat alkohol, vilket är lägst andel någonsin. I de senaste fyra mätningarna har siffran legat mellan 10-16 %, och dessförinnan mellan 20-37 %.

Bland flickor i åk 2 har nivån aldrig legat så lågt som 2022; 26 %, jämfört med 31 % 2020. Trenden är tydligt nedåtgående, och har varierat mellan 60-32 % bakåt i tiden.

Pojkarna i åk 2 ligger på 25 % (22 % 2020), men i mätningarna dessförinnan har de legat mellan 66-33 %, så den långsiktiga trenden är tydligt nedåtgående.

Andelen som köper själv i affär

Andelen som uppger att de köpt alkohol själv i affären (bland de som är under 18 år) är relativt stillastående över tid. Bland elever i åk 9 ligger det på 1 % (flickor) och 2 % (pojkar), och i åk 2 på 3 % (flickor) och 5 % (pojkar).

Sniffning/boffning

Bland åk 9 har 5 % av flickorna sniffat/boffat, jämfört med 6 % 2020. Längre tillbaka har nivåerna legat på 11-13 %. Bland

¹ Elever som uppger att de minst en gång i månaden konsumerar alkohol motsvarande 18 cl sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/läsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl.

pojkar är siffran 4 %, vilket är oförändrat sen 2020. Trenden är stillastående på låga nivåer sedan 2010. Dessförinnan låg det mellan 9-14 %.

Bland åk 2 hade 11 % av flickorna sniffat/boffat, samma som 2020. Tidigare har siffran legat mellan 5-8 %. Bland pojkar i åk 2 svarade 9 % ja, jämfört med 10 % 2020. Trenden bakåt är relativt stillastående.

Lustgas har från och med 2022 införts som ett nytt alternativ som en följdfråga på vad man sniffat/boffat, och det var det vanligaste medlet som hade sniffats/boffats. Terminologin sniffning/boffning används dock inte självklart i samband med lustgas, och för de som genomfört enkäten elektroniskt har alternativen dykt upp först när man svarat ja på frågan, medan man i pappersenkäten ser följdfrågan och därmed kan förstå att lustgas och sniffning/boffning kopplas samman. I den nationella undersökningen om lustgas som genomfördes av CAN 2022 svarade 23 % av gymnasieeleverna ja på frågan om de provat lustgas. Det finns därför skäl att förmoda att den faktiska siffran är högre än vad som framkommit i resultaten av Stockholmsenkäten.

Narkotika

I samtliga grupper ser vi en positivt nedåtgående trend vad gäller andelen som uppger att de provat narkotika, där cannabis är den absolut vanligaste narkotikatypen både bland åk 9 och åk 2 på gymnasiet. Bland flickor i åk 9 har 12 % provat narkotika, jämfört med 16 % 2020. Trenden är stillastående bakåt i tiden och ligger mellan 8-12 %. Bland pojkar i åk 9 ser vi den lägsta nivån någonsin; 10 %, jämfört med 2020 då siffran låg på 15 %. Tidigare har det legat mellan 11-16 %.

I åk 2 har nästan var tredje flicka provat narkotika (29 %), en liten minskning från 2020 (33 %). Trenden bakåt är svagt uppåtgående, och man ligger något högre än stadens medelvärde 2022 (24 %). Bland pojkar i åk 2 uppger 28 % att de testat narkotika, vilket är en nedgång sen 2020 (33 %). 2018 låg siffran på 40 %, men dessförinnan har den legat mellan 21-29 % så trenden är relativt stillastående.

Av de som inte provat narkotika har andelen som någon gång haft möjlighet att prova minskat i alla grupper mellan 2020 och 2022. I åk 9 är det 27 % av flickorna, jämfört med 35 % 2020. Trenden är relativt stillastående och har legat mellan 17-35 % bakåt. Bland pojkarna i åk 9 är det 27 % som kunnat prova 2022 jämfört med 28 % 2020. Trenden är svagt uppåtgående bakåt, och har legat

mellan 17-28 % bakåt. Siffran ligger något högre än stadens snitt (24 %) både för flickor och pojkar.

I åk 2 ligger siffran på 35 % bland flickorna, jämfört med 45 % 2020 och det är en nedåtgående trend. För pojkar ligger siffran på 38 %, jämfört med 47 % 2020. Andelen ligger något lägre än stadens snitt både bland flickor och pojkar.

Spel

Bland flickor i åk 9 har 6 % spelat om pengar, vilket är en uppgång 2020 (3%). Tidigare har det legat mellan 6 och 26 % och den långsiktiga trenden är positivt nedåtgående. Bland pojkar uppger 24 % att de spelat om pengar, vilket är en svagt uppåtgående trend sedan 2018-2020 (18-19 %), men samma nivåer som 2006-2016. (22-46 %).

Bland flickor i åk 2 är det 4 % som spelat om pengar, jämfört med 3 % 2020. Den långsiktiga trenden är fortsatt positivt nedåtgående. 2006, när frågan ställdes första gången, låg nivån på 30 % Bland pojkarna ligger andelen på 27 %, vilket är en viss ökning sen 2020 (21 %). Den långsiktiga trenden är dock nedåtgående. 2006 var siffran 43 %.

I åk 9 har 23 % av de som spelat om pengar upplevt problem av sitt spelande, vilket är en minskning sen 2020 (40 %), men en långsiktig ökning. Tidigare har det legat mellan 0-13 %. Stadens snitt ligger 2022 på 33 %. Bland pojkar är trenden rätt stillastående. 2022 ligger de på 31 % (30 % 2020). I tidigare mätningar har man legat mellan 18-40 %

Bland flickorna i åk 2 är det 40 % av de som spelat som upplever problem med sitt spelande. Det är dock få som svarat på denna fråga (10 personer) och 2020 var det för få för att få fram ett värde. Tidigare har siffran legat mellan 2-13 %. Stadens snitt bland flickor åk 2 ligger på 21 % 2022. Bland pojkar som spelar är det 28 % som upplever problem. Stadens snitt ligger på 25 %. 2020 var det för få svarande för att få fram ett värde, men 2018 låg nivån på 25 %. Sedan 2014 är trenden rätt stillastående, men viss ökning sen 2006 (har tidigare legat mellan 14-21 %).

Psykisk hälsa

I 2022 års mätning syns en fortsatt negativ utveckling bland unga beträffande psykisk hälsa. Generellt uppger flickor oavsett studieår att de mår sämre i högre utsträckning än pojkar. På påståendet ”jag tycker att det är riktigt härligt att leva”

har 45 % (2020 45 %) av flickorna i åk 9 svarat ganska eller väldigt ofta. Stadens snitt ligger på 48 %. Sedan 2006 har trenden varit nedåtgående, då siffran dessförinnan låg på 65 %. Bland pojkarna är det 63 % (65 % 2020) som svarat ganska eller väldigt ofta på frågan. Stadens snitt ligger på 65 %. Tidigare har det legat mellan 67-78 %, och även för pojkar är alltså trenden nedåtgående.

Bland flickor i åk 2 har det skett en liten ökning från 2020 (53 %) till 56 % 2022. Trenden från 2016 och bakåt är annars nedåtgående då det legat mellan 61-69 % i tidigare mätningar. Bland pojkar ligger andelen på 65 % (69 % 2020), vilket är en liten nedgång från de tre senaste mätningarna (68-69 %). I övrigt är trenden relativt stillastående över tid.

Tittar man på index för god psykisk hälsa (baseras på frågor om huvudvärk, dålig aptit, "nervös mage", samt orolig sömn och där 0 är sämst och 100 är bäst) är siffrorna inte heller positiva. Både bland flickor och pojkar i åk 9 har index aldrig legat lägre än 2022. Bland flickor i åk 9 ligger index på 44 (45, 2020). Tidigare har det legat mellan 50-59. Bland pojkar i åk 9 ligger index på 61 (67, 2020). Tidigare har det legat mellan 64-71. Stadens snitt bland pojkar ligger något högre, 63.

I åk 2 är trenden också negativ bland flickorna som har ett index på 44 i årets mätning, vilket är lite sämre än 46 (2020) men samma som 2018. I tidigare mätningar har index legat mellan 49 och 53. Pojkarna ligger på 64 i årets mätning, och låg på 61 2020. Tidigare har index legat mellan 62-67 så trenden är rätt stillastående.

Brott

I årets mätning ser vi en positiv utveckling beträffande brottsligheten och utsatthet för brott bland stadens unga. Andelen flickor som inte blivit utsatta för hot och våld i åk 9 är 91 % (84 % 2020). Bland pojkar ligger har nivån aldrig legat så högt, 90 %, jämfört med 82 % 2020. Även bland elever på gymnasiet har nivån aldrig legat så högt tidigare; 94 % (82 % 2020) av flickorna uppger att de aldrig utsatts för hot eller våld och 92 % (85 % 2020) av pojkarna.

Andelen elever som inte burit vapen ligger också på rekordlåga nivåer. Bland flickor i åk 9 på 96 % (94 % 2020) och bland pojkarna 92 % (84 % 2020). I åk 2 ligger nivån bland flickor på 95 % (96 % 2020) och bland pojkar 93 % (86 % 2020).

Ungdomsrånen har minskat tydligt i samtliga grupper. Bland flickor i åk 9 låg siffran på 2 % i årets mätning jämfört med 5 % 2020, och

bland pojkar låg siffran på 3 % jämfört med 9 % 2020. I åk 2 låg flickorna på 2 % (4 % 2020) och pojkarna på 5 % (12 % 2020).

Andelen elever som rapporterar att de blivit tvingade till sex/våldtagna har minskat något både i åk 9 och åk 2 på gymnasiet. Bland flickorna i åk 9 är andelen 5 % (7 % 2020). Tidigare har det legat mellan 2-5 %. Stadens snitt ligger på 4 %. Bland pojkarna i åk 9 är andelen 1 % (2 % 2020), och har tidigare legat mellan 1-3 %. Stadens snitt ligger på 2 %.

Bland flickor i åk 2 är andelen 5 % (9 % 2020). Stadens snitt är 6 %. 2018 låg andelen på 11 %, vilket skulle kunna ha ett samband med Me-too rörelsen som startade 2017. Tidigare har nivån legat mellan 1-4 %. Pojkarna i åk 2 ligger på 0 % (4 % 2020), och har tidigare legat mellan 0-4. Stadens snitt ligger på 1 %.

Trots att det skett en minskning så får 5 % både bland flickor i åk 9 och åk 2 anses vara en alltför hög andel med tanke på antalet som svarat på frågan (386 flickor i åk 9 och 280 flickor i åk 2).

Trygghet

En majoritet av stadens unga rapporterar att de känner sig trygga när de går ut sent en kväll i området där de bor. Även om den upplevda otryggheten har ökat sedan 2014. Pojkar rapporterar genomgående betydligt högre grad av upplevd trygghet jämfört med flickor. Jämfört med 2020 är det något fler ungdomar som upplever sig trygga i sitt bostadsområde. Flickor i åk 9 ligger på 61 % (59 % 2020), och pojkar på 84 % (81 % 2020). Flickornas trend är något nedåtgående från 2012 och framåt, då den legat mellan 59-73 %. Pojkarnas är relativt stillastående.

I åk 2 ligger flickorna på 69 % (67 % 2020), och trenden är svagt nedåtgående då den legat mellan 70-75 % tidigare. Pojkarna ligger på 86 % (84 % 2020) och trenden är i stort sett stillastående.

Fritid

Andelen ungdomar som brukar delta i någon läroledd fritidsaktivitet eller träning har minskat markant bland flickor. Tittar vi på åk 9 har det aldrig varit så få som svarat ja på denna fråga; 60 % jämfört med 67 % 2020, och trenden är svagt nedåtgående bakåt i tiden. Bland pojkar i åk 9 svarar 67 % (65 % 2020) ja. Trenden bakåt är relativt stillastående.

Även i åk 2 har det aldrig varit så få flickor tidigare som deltar i läroledd fritidsaktivitet; 46 % (51 % 2020). Det har tidigare legat mellan 52-65 och trenden är tydligt negativ. Bland pojkarna är

trenden rätt stillastående, och de ligger på 60 % (61 % 2020), vilket är lite högre än stadens snitt på 57 %.

Vad gäller fritidsgård eller träffpunkt så har antalet ungdomar som uppger att de deltar minskat. Bland flickor i åk 9 är det 15 % (14 % 2020), och trenden är stillastående i de fyra tidigare mätningarna. Dessförinnan låg det lite högre; mellan 20-22 %. Bland pojkar ligger nivån på 19 % (23 % 2020), och den långsiktiga trenden är nedåtgående. Bland åk 2 är andelen 5 % av flickorna (8 % 2020) och 10 % av pojkarna (12 % 2020). Flickornas trend är rätt stillastående medan pojkarnas är lite nedåtgående.

Synpunkter och förslag

Resultaten från årets Stockholmsenkät visar positiva trender på flera områden, men det finns även områden som sticker ut och behöver prioriteras i det förebyggande och behandlande arbetet. Generellt är det inga frågor som sticker ut specifikt för stadsdelsområdet, utan det är trender som man ser både i staden och nationellt. Huruvida det finns en pandemieffekt eller inte kommer att visa sig i nästa mätning 2024, men det finns anledning att tro att minskade sociala interaktioner kan ha gett upphov till färre tillfällen att både prova alkohol och narkotika såväl som att inte utsättas för brott.

Andelen unga som använder tobak, i synnerhet flickor som använder vitt snus, har ökat markant de senaste två mätningarna. Det vita snuset är sedan 1 augusti 2022 reglerat och får inte längre säljas till någon under 18 år, varför en minskning av tobaksbruk är att förvänta sig till mätningen 2024. Det tobakspreventiva arbetet är dock alltid av vikt då tobaksbruk ökar risken för att använda andra substanser, t.ex. cannabis. Andelen unga som använder alkohol och narkotika har inte ökat, men nivåerna anses ändå vara sådana att det finns skäl att fortsätta arbeta för att de ska minska ytterligare.

Andelen ungdomar som rapporterar att de sniffat/boffat har inte ökat markant men lustgas som berusningsmedel har ökat, och det finns skäl att tro att andelen är högre då undersökningar som ställt frågan annorlunda fått betydligt högre siffror. Lustgasens skadliga effekter har blivit kända senaste året, och informationsspridning till vårdnadshavare via skolorna skickas ut under 2022. I samverkan med övriga aktörer i stadsdelsområdet kan det preventiva och behandlande arbetet fortgå och utvecklas ytterligare i linje med stadens nya ANDTS-program som förväntas komma 2023.

Arbetet med psykisk hälsa, i synnerhet flickors, behöver prioriteras och en arbetsgrupp kommer att tillsättas för att göra fördjupande analyser och ta fram förslag på åtgärder. Förvaltningen genomför en workshop inom ramen för SSPF med enkäten som utgångspunkt för kommande samverkansteman, där psykisk hälsa sannolikt blir ett sådant. Förvaltningen gör även en satsning på en ny kombinerad ungdomsmottagning och mötesplats för unga i Liljeholmen som kommer öppna i början av 2023, samt att förvaltningens arbete med programmet RoS (respekt och självrespekt) som bl.a. lyfter ansvar, samtycke, gränssättning och normer fortsatt är prioriterat att erbjuda för åk 7 i samtliga skolor. Arbetet med platssamverkan för att öka tryggheten kommer att fortsätta, liksom arbetet med samhandlingsplaner, vilka ska göra det lättare att agera snabbt när oro finns för en individ och/eller grupp av ungdomar.

Ärendets beredning

Ärendet är berett inom avdelningen för social omsorg.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att nämnden lägger ärendet till handlingarna.

Gunilla Davidsson
stadsdelsdirektör
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Yvonne Kokkola
avdelningschef
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Davidsson, stadsdelsdirektör	2022-11-08
Yvonne Kokkola, avdelningschef	2022-11-08